

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ ім. С. Кузнеця

ПОДАТОК НА ПРИБУТОК: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Анотація. Розглянуто методологію розвитку системи оподаткування податком на прибуток підприємств після реформування податкової системи України, визначено відмінності щодо розрахунків фінансового результату в податковому та фінансовому обліку, а також виявлено основні недоліки та покращення при оподаткуванні прибутку підприємств.

Аннотация. Рассмотрена методология развития системы взимания налога на прибыль с предприятий после реформирования налоговой системы Украины, определены различия по расчетам финансового результата в налоговом и финансовом учете, а также выявлены основные недостатки и улучшения при налогообложении прибыли предприятий.

Annotation. The methodology of the corporate profit tax collection after the reform of the tax system of Ukraine was considered, the differences of financial calculations result in tax and financial accounting were determined, and major shortcomings and improvement of taxation of corporate profits were revealed.

Ключові слова: податок на прибуток, податкова різниця, прибуток в бухгалтерському обліку, податковий прибуток, база оподаткування.

На сьогодні однією з основних характеристик соціально-економічного розвитку країни є показники діяльності окремих суб'єктів підприємницької діяльності. Під час розв'язання питань ефективного функціонування підприємств головною характеристикою фінансової діяльності є система оподаткування, що регулюється низкою нормативних документів та Податковим кодексом України. До системи податкового регулювання належить багато фінансових інструментів та найголовнішим з них є податок на прибуток підприємства.

Покращення системи розрахунку податку на прибуток підприємства знаходиться в числі найважливіших соціально-економічних проблем, оскільки від її вирішення залежить подальший розвиток малого та середнього бізнесу в Україні.

Існуючі недоліки у системі оподаткування зумовлюють необхідність пошуку шляхів удосконалення системи оподаткування податку на прибуток підприємств. Таким чином, на сучасному етапі розвитку економіки України, дослідження проблем облікового забезпечення податкових розрахунків з податку на прибуток та формування звітності є дуже актуальним.

Податок на прибуток підприємства зазнав великих змін після прийняття Податкового кодексу України. Ці зміни були зумовлені, перш за все, потребою усунення неоднозначних трактувань між нормами Закону України "Про оподаткування прибутку підприємств" і Положення (стандарту) бухгалтерського обліку щодо визначення витрат та доходів [1; 2].

А. Сміт, Д. Рікардо, П. Самуельсон, Дж. Кейнс, зробили значний внесок у розвиток наукових підходів до побудови оптимальної системи оподаткування податку на прибуток підприємств [3].

Українські вчені, Бутинець Ф. Ф., Ткаченко Н. М., Ковальов В. В., досягли значних результатів у дослідженнях проблем узгодження податкового та бухгалтерського обліку податку на прибуток.

З огляду на зазначене, метою статті є теоретичне та методологічне обґрунтування податку на прибуток підприємств, визначення відмінностей щодо розрахунків фінансового результату в податковому та фінансовому обліку, а також виявлення проблем та позитивних зрушень оподаткування податку на прибуток підприємств.

Податок на прибуток підприємств займає значну роль у системі асигнувань до державного бюджету, а також у цілому для податкової системи України. Він стабільно займає у фіскальній системі вагоме місце за розміром надходжень.

Податок на прибуток є прямим податком, який сплачують підприємства з прибутку, який дорівнює перевищенню суми доходів над собівартістю реалізованих товарів, виконаних робіт та наданих послуг, а також над сумою інших витрат звітного періоду [4].

У фінансовому обліку прибуток визначається за правилами бухгалтерського обліку, а прибуток в податковому обліку за Декларацією з податку на прибуток – згідно з Податковим кодексом України. Відповідно до цих документів є ряд відмінностей щодо розрахунків фінансового результату [5]. Тому підприємства подають до податкових органів два види звітності – фінансову (бухгалтерську) і податкову декларації. Починаючи зі звітних періодів 2013 року, платники податку на прибуток повинні подавати фінансову звітність з урахуванням податкових різниць відповідно до підрозділу 4 розділу XX Податкового кодексу України [4].

Концептуальні принципи обчислення бухгалтерського і податкового прибутку однакові тільки щодо методу обчислення фінансового результату. Однак відносно критеріїв і часу

Н П (С) Б О).

а податковий – шляхом зіставлення доходів і витрат, але з урахуванням положень податкового законодавства. Унаслідок цього виникають податкові різниці. Вони бувають двох видів: тимчасові та постійні.

Тимчасові різниці виникають у результаті того, що включення до складу податкових доходів або витрат деяких надходжень і витрат підприємства не збігається в часі з включенням їх до бухгалтерського прибутку. Це виникає в одному звітному періоді, але з настанням наступного періоду обов'язково анулюється.

Постійні ж різниці не анулюються. Вони обумовлені статтями, які включаються до розрахунку бухгалтерського прибутку і не включаються до розрахунку податкового, чи навпаки. За умови, що різниця між показниками бухгалтерським та податковим прибутками тільки постійна, витрати

з податку на прибуток за звітний період у Звіті про фінансові результати становитимуть лише суму податку на прибуток. Отже, оподатковуваний прибуток можна визначити таким чином [6]: база оподаткування буде дорівнювати фінансовому результату до оподаткування, визначеному за правилами бухгалтерського обліку, збільшеному на постійні різниці та збільшеному чи зменшеному на тимчасові різниці.

Варто відзначити, що такий метод визначення бази оподаткування використовується платниками податків ряду європейських країн. Тобто компанії цих країн ураховують податкові різниці для цілей обчислення податкового прибутку і, відповідно, подання відповідних звітів до податкових органів. В Україні ж податкові різниці повинні розраховуватися згідно з Н П (С) Б О 27 "Податкові різниці" і відображатися в пакеті фінансової звітності [7].

Згідно з п. 9 ст. 2 Положення № 27, інформація про тимчасові і постійні податкові різниці накопичується в реєстрах бухгалтерського обліку, зокрема шляхом виділення окремих граф для їх відображення (згідно з відповідною класифікацією – тимчасова або постійна) або іншим способом, що забезпечуватиме її реєстрацію і накопичення для розкриття у фінансовій звітності [7].

Ураховуючи те, що на даний момент Міністерство фінансів не розробило рекомендацій щодо обліку податкових різниць, можна дійти висновку, що підприємства можуть самостійно визначати, як вести облік податкових різниць та накопичувати відповідну інформацію для її розкриття у фінансовій звітності.

Аналіз наукових джерел показав, що чинна система нарахування і стягнення податку на прибуток має ряд значних недоліків:

обмеження підприємницької діяльності – скорочення обсягу коштів, що залишається у розпорядженні підприємців, який міг бути інвестований, і як наслідок, зниження зацікавленості в інвестиційній діяльності;

відсоток на ремонт, який зараховується до витрат, занадто малий. Він був би достатній, якби парк обладнання не був настільки застарілим, адже сьогодні він потребує покращення майже у повному складі. Податкові пільги чи податковий кредит на такі потреби не передбачені;

відсутність механізму стимулювання науково-дослідних та конструкторських робіт;

Однак поряд з недоліками оподаткування прибутку підприємств з прийняттям Податкового кодексу України відбулися і позитивні зміни:

зниження ставки оподаткування податком на прибуток з 25 до 16 відсотків – за умови реінвестування прибутку;

запровадження прискореної амортизації для виробників високотехнологічної продукції та інноваційних проектів;

запровадження пільг з податку на прибуток для підприємств від здійснення діяльності з енергозбереження;

запровадження нових методологічних засад визначення об'єкта оподаткування податком на прибуток, що максимально наближені до бухгалтерського обліку, які передбачають визначення та класифікацію доходів і витрат за принципом "нарахування та відповідності доходів та витрат", прийнятим у бухгалтерському обліку, тобто незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів;

передбачено запровадження податкової звітності в електронному вигляді, реєстрів податкових накладних, що сприятиме прискоренню здійснення податковими органами перевірки достовірності даних податкової декларації.

Таким чином, проаналізувавши механізм оподаткування прибутку підприємств в Україні, можна стверджувати, що Податковим кодексом було прийнято дуже багато позитивних змін у напрямі активізації підприємницької діяльності юридичних осіб, зокрема інноваційної діяльності. Але велика низка питань залишається досі невирішеною.

Для покращення існуючої ситуації слід звернутись до досвіду високорозвинених країн у сфері оподаткування та ретельно переглянути нормативно-правові акти, особливо ті, які регулюють механізм надання пільг з податку на прибуток, а саме: застосування принципу податкового стимулювання потенційно ефективних інвестиційних проектів, запровадження цільових пільг для підприємств, які працюють у депресивних районах.

Упровадження зазначених заходів вимагає визначення чітких орієнтирів та пріоритетних напрямів розвитку вітчизняної економіки, оптимального поєднання інтересів як підприємств, так і держави.

Отже, прийняття Податкового кодексу України дозволило тісно пов'язати фінансовий та податковий облік, але існує ще чимало недоречностей та проблем, які потребують подальшого розгляду та вирішення.

Наук. керівн. Волошан І. Г.

Література: 1. Про оподаткування прибутку підприємств : Закон України від 28.12.1994 р. № 334/94-ВР, із змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/law/s/main.cgi?nreg=334%2F94-%E2%F0>. 2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 17 "Податок на прибуток" : Наказ Міністерства фінансів України від 28.12.2000 р. № 353 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/law/s/main.cgi?nreg=z0047-01>. 3. Ярошевич Н. Б. Податок на прибуток у доходах Державного бюджету України: проблеми та перспективи / Н. Б. Ярошевич, Ю. Ю.

Ілюсь

// Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – № 21.7. – С. 288–294. 4. Податковий кодекс України. – К. : Кондор, 2011. – 472 с. 5. Ганяйло О. М. Проблемні аспекти обліку податку на прибуток [Електронний ресурс] / О. М. Ганяйло, О. М. Колеснікова. – Режим доступу : www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Evu/2011_17_1/Ganiailo,%20Kolesnikova.pdf. 6. Налоговые новшества: расхождения расчетов финансовой и налоговой отчетности [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://buhgalter911.com/ShowArticle.aspx?a=50388&-year=-1.7>. 7. Про затвердження Положення бухгалтерського обліку "Податкові різниці" : Наказ Міністерства фінансів України від 25.01.2011 р. № 27 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0212-11>.